

Adroddiad i'r:	Cyngor Sir
Dyddiad y Cyfarfod:	31 Ionawr 2017
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Y Cynghorydd Julian Thompson-Hill / Richard Weigh
Awdur yr Adroddiad:	Richard Weigh, Pennaeth Cyllid
Teitl:	Cyllideb 2017/18 – Cynigion Terfynol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi goblygiadau Setliad Llywodraeth Leol 2017/18 a chynigion i gwblhau'r gyllideb ar gyfer 2017/18.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r Cyngor bennu cyllideb gytbwys y gellir ei chyflawni cyn dechrau pob blwyddyn ariannol a gosod lefel sy'n deillio o Dreth y Cyngor i ganiatáu i filiau gael eu hanfon at breswylwyr.

Darparu trosolwg o broses y gyllideb ac effaith Setliad Llywodraeth Leol ac ystyried cynigion i osod y gyllideb ar gyfer 2017/18, gan gynnwys lefel Treth y Cyngor.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Nodi effaith Setliad Llywodraeth Leol 2017/18.

Dylai'r Cyngor gymeradwyo'r cynigion a amlinellir yn Atodiad 1, sy'n cyd-fynd â'r tybiaethau a gyflwynwyd i aelodau yng ngweithdy'r gyllideb a gynhaliwyd ar 1 Tachwedd 2016 er mwyn cwblhau cyllideb 2017/18.

Dylai'r Cyngor gymeradwyo'r cynnydd cyfartalog o ganlyniad yn Nhreth y Cyngor o 2.75% sy'n ofynnol i gefnogi'r cynigion cyllideb.

4. Manylion yr Adroddiad

Derbyniwyd y Setliad Llywodraeth Leol Terfynol ar gyfer 2017/18 ar 21 Rhagfyr ac roedd yn darparu cynnydd o ran arian parod o 0.6%. Roedd y Setliad Dros Dro yn rhoi cynnydd o 0.5%. Mae'r newid rhwng y ddau yn ganlyniad i 'gyfrifoldebau newydd' o amgylch atal digartrefedd (+£156,000) ac addasiadau i'r sail treth o (-£31,000) gan roi newid net rhwng y Setliad Dros Dro a'r Setliad Terfynol o +£125,000. Er bod y Setliad yn darparu ar gyfer cynnydd o ran arian parod, mewn termau real mae'n doriad gan nad yw'n rhoi unrhyw ystyriaeth i chwyddiant na phwysau o ran y galw ar wasanaethau. Er mwyn i'r sefyllfa ariannu fod yn niwtral, byddai angen i'r Setliad fod yn tua +4%.

Cymeradwyodd Llywodraeth Cymru ei gyllideb ar 20 Rhagfyr ac roedd yn cynnwys nifer o gyhoeddiadau a allai fod yn fuddiol i gynghorau'n ariannol ond, ac eithrio'r cyfrifoldebau ar gyfer atal digartrefedd a amlinellir uchod, nid ydynt yn rhan o'r datganiad ariannol i gynghorau ac felly nid ydynt yn effeithio ar y gyllideb ar gyfer 2017/18. Roedd y cyhoeddiadau hyn yn cynnwys refeniw ychwanegol o £10 miliwn ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol (yn debygol o fod ar ffurf grant) a £10 miliwn i gefnogi masnachwyr stryd fawr gyda threthi busnes. Yn ogystal, cyhoeddwyd nifer o feysydd o wariant cyfalaf gan gynnwys cyllid ar gyfer cartrefi fforddiadwy (£53.4 miliwn), adfywio (£50 miliwn), effeithlonrwydd ynni (£40 miliwn) a lliniaru llifogydd (£33 miliwn). Unwaith eto, nid oes un o'r rhain wedi eu hadlewyrchu yn y setliad cyllid i gynghorau er efallai bod yna fudd yn y pen draw drwy gynlluniau cyfalaf unigol.

Y cynnydd cyfartalog i lywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer 2017/18 yw +0.2%. Mae cynnydd y Cyngor o +0.6% yn caniatáu ar gyfer nifer o ffactorau drwy wahanol fformiwla'u ond hefyd yn adlewyrchu symudiad mewn dangosyddion fel y cyfrif hawlwr budd-daliadau dros 65 oed a nifer y plant mewn teuluoedd di-waith. Ystod y gwerthoedd setliad ar draws Cymru yw +1.1% (Gwynedd) i -0.5% (Powys, Wrecsam a Merthyr Tudful).

Mae'r sefyllfa derfynol yn well nag yr oedd rhagolygon cynllunio wedi awgrymu ond unwaith eto, setliad ariannol un flwyddyn yw hwn ac nid oes unrhyw ffigyrau blaengynllunio dibynadwy wedi eu darparu ar gyfer blynyddoedd i ddod. Gobeithir y bydd hyn yn cael ei ddatrys ddechrau 2017 gan fod y diffyg data setliad ariannol aml-flwyddyn dibynadwy yn llesteirio cynllunio ariannol a phrosesau cyllideb y cyngor.

Mae cynigion cyllideb y cyngor wedi eu hamlinellu yn y dyfyniad o'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ynghlwm fel **Atodiad 1**. Mae'r naratif isod yn amlinellu rhai o'r materion allweddol. Mae'r pwyntiau canlynol yn parhau i fod fel y maent wedi eu cyflwyno i aelodau yng ngweithdy cyllideb mis Tachwedd:

- Ers 2011 bu addewid gan y gweinidogion i 'amddiffyn' cyllidebau ysgolion. Y mecanwaith ar gyfer hyn oedd awgrymu bod awdurdodau lleol yn cynyddu cyllidebau ysgolion 1% yn fwy na'r 'grant bloc' refeniw i Gymru. Mae'r cyngor bob amser wedi cyflawni'r ymrwymiad hwn ac mewn gwirionedd wedi rhagori ar y gofyniad dros y cyfnod. Nid yw'r setliad presennol yn cyfeirio o gwbl at yr addewid hwn, fodd bynnag mae cynigion cyllideb y cyngor yn cynnwys cyllid ychwanegol o £1.9 miliwn ar gyfer ysgolion yn 2017/18. Yna mae'n rhaid i ysgolion ymdopi ag unrhyw bwysau ar chwyddiant.
- Mae cynigion cyllideb y cyngor hefyd yn cydnabod y pwysau ariannol parhaus sy'n wynebu gofal cymdeithasol ac yn sgil hynny, ariannwyd pwysau o £750,000 yn 2017/18 gyda chynnydd pellach wedi'i ragdybio ar gyfer blynyddoedd i ddod.
- Mae pwysau ar y gyllideb o £300,000 wedi ei gynnwys i ariannu polisi cludiant i'r ysgol y cyngor.
- Cynnydd mewn costau pensiwn a thâl – gan gynnwys effaith y Cyflog Byw Cenedlaethol a swm yr Ardoll Prentisiaethau hyd at £1.9 miliwn.

- Gan fod y cyllid ar gyfer y Cynllun Cwtogi Treth y Cyngor wedi'i rewi am sawl blwyddyn, mae'n rhaid i'r cyngor ariannu cost y cynnydd mewn Treth y Cyngor a amcangyfrifwyd i fod yn £350,000.
- Mae'r cynigion yn caniatáu £200,000 o fuddsoddiad newydd mewn blaenoriaethau.

Yng ngweithdy mis Tachwedd, roedd sawl ansicrwydd yn parhau ac maent wedi eu cadarnhau ers hynny. Mae'r rhain yn cynnwys y canlynol:

- Ardoll Y Gwasanaeth Tân - 3.68% o gynnydd sy'n golygu £161,000.
- Chwyddiant ynni – mae'r rhagolygon diweddaraf yn dangos cynnydd o 29% ar gyfartaledd yn 2017/18 gan olygu pwysau ychwanegol o £145,000.
- Premiymau yswiriant – wedi cynyddu o £25,000 yn sgil y cynnydd mewn treth a gyhoeddwyd yn Natganiad yr Hydref

Mae'r arbedion a gynigiwyd yn parhau fel y rhagwelwyd gyda £902,000 yn cael ei gynnig fel arbedion effeithlonrwydd ar draws pob gwasanaeth a £1.355 miliwn o arbedion PFI / cyfalaf.

Mae'r gyllideb hefyd yn cynnig y defnydd o £2.122 miliwn o gronfeydd a balansau ariannol. Mae hyn yn gynaliadwy yn y tymor byr ac yn rhan o'r strategaeth i gyflawni cyllidebau 2017/18 a 2018/19 ond nid yw'n ddatrysiad tymor hir. Mae'n rhaid i'r defnydd o arian parod gael ei adennill dros flynyddoedd i ddod ond gellir ei ddefnyddio i esmwytho effaith gostyngiadau cyllid mewn modd wedi'i gynllunio.

Lefel y cynnydd mewn Treth y Cyngor a gynigir yw 2.75%. Mae hyn yn unol â rhagdybiaethau ynghylch chwyddiant am y flwyddyn i ddod ac mae'n debyg o fod yn is na lefel cyfartalog y cynnydd yng Nghymru. Ar ddechrau tymor y cyngor, lefel Treth y Cyngor Sir Ddinbych oedd y drydedd uchaf yng Nghymru. Mae pedair blynedd yn olynol o gynnydd is na'r cyfartaledd wedi newid y sefyllfa honno i fod yn seithfed uchaf yng Nghymru ac efallai'n wythfed erbyn 2017/18. Mewn gweithdy'r gyllideb ym mis Tachwedd, roedd rhywfaint o drafod ynghylch lefel y cynnydd mewn Treth y Cyngor a'r effaith yn sgil hynny ar y gyllideb os bydd lefel cynnydd uwch neu is.

O ystyried yr ystod o bwysau y mae'r cyngor yn ei wynebu, yn arbennig y pwysau parhaus ar gyllidebau gofal cymdeithasol a thrywydd cyffredinol chwyddiant, credir fod cynnydd o 2.75% yn ddarbodus ac yn gynaliadwy. Yn y gweithdy ym mis Tachwedd, cafwyd rhywfaint o drafodaeth ar y posibilrwydd o gynnydd o 2.5%, gyda'r gwahaniaeth yn cael ei ariannu drwy ddefnyddio mwy o arian parod yn 2017/18. Er bod modd cyflawni'r gyfradd is o 2.5%, roedd dwy effaith benodol:

- Colli cyllid gwerth £112,000 yn barhaol i safle sail y cyngor, gan felly gynyddu bwlch y gyllideb yn 2018/19 o'r un swm, tra bod gofal cymdeithasol a phwysau eraill yn parhau i dyfu a bod
- Llai o arian parod ar gael (£112,000) i gefnogi cyllideb 2018/19

Ceir dadansoddiad pellach o effaith cynnydd amrywiol yn nhreth y cyngor yn **Atodiad 2**.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol o gyllideb y cyngor a chyflawni'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd yn sylfaen i weithgareddau ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes angen unrhyw arbedion pellach gan wasanaethau y tu hwnt i'r rhai a gytunwyd eisoes o ganlyniad i'r cynigion hyn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les a gynhaliwyd ar y penderfyniad?

Cwblhawyd Asesiad Lles ar gyfer elfen arbedion effeithlonrwydd cynigion y gyllideb ac mae ynghlwm i'r adroddiad hwn. Casgliad yr Asesiad yw bod y cynigion effeithlonrwydd naill ai'n gadarnhaol neu'n niwtral o'u hasesu yn erbyn y saith nod lles.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

Mae proses y gyllideb yn eitem sefydlog ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, Briffio'r Cabinet a'r Tîm Gweithredol Corfforaethol. Cynhaliwyd gweithdai'r gyllideb gydag aelodau ym mis Gorffennaf a mis Tachwedd. Hysbyswyd yr Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgorau Corfforaethol. Mae'r Grŵp Tasg a Gorffen Torri'r Brethyn yn adolygu arbedion ac yn asesu eu heffaith ar y cyhoedd. Mae'r cynigion yn yr adroddiad hwn wedi'u hystyried gan y Cabinet ac yn cael eu hargymell i'r Cyngor i'w cymeradwyo.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nod proses y gyllideb yw sicrhau bod y cyngor yn cyflwyno cyllideb gytbwys. Mae'r ansicrwydd ynghylch lefel y setliadau ariannol yn y blynyddoedd diwethaf wedi ei gwneud yn fwy heriol i gynllunio'n ariannol mewn amgylchiadau a oedd eisoes yn anodd. Er bod y setliad refeniw ar gyfer 2017/18 yn well na'r hyn yr oedd y cyngor wedi cael ei arwain i gredu y byddai ac mae hyn yn amlwg yn cael ei groesawu, erys diffyg unrhyw arwyddion cynllunio ariannol ystyrion ar gyfer y dyfodol.

Mae'n debygol y bydd gostyngiadau cyllid i awdurdodau lleol yng Nghymru yn parhau yn y tymor canolig ac er y bydd y cyngor bob amser yn ymdrechu i fod yn fwy effeithlon er mwyn arbed arian, efallai na fydd hyn ynddo'i hun yn ddigonol yn y dyfodol.

Rhagwelir y bydd pwysau ar y gyllideb gofal cymdeithasol yn parhau yn y tymor canolig ac y bydd yn her wrth ddarparu cyllidebau yn y dyfodol.

Mae cynigion y gyllideb yn cynnwys y defnydd o arian parod. Mae hyn yn gynaliadwy yn y tymor byr ond nid yw'n ateb tymor hir. Y cyfan y mae'n gwneud yw prynu amser i'r cyngor esmwytho effaith y gostyngiadau cyllido.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae proses y gyllideb ynddi ei hun yn fesur ar gyfer rheoli risg, gyda'r nod o ddynodi, asesu a chytuno ar gynigion y gyllideb mewn modd wedi'i gynllunio ac amserol. Mae rheoli risg proses y gyllideb yn un o ystyriaethau allweddol y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151, Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.